

's-Hertogenbosch

Maatschappelijke impact coronavirus

Tweede meting

Onderzoek & Statistiek
Juli 2020

Samenvatting

Corona heeft nog steeds veel invloed op ons leven. De gemeente 's-Hertogenbosch doet daarom regelmatig onderzoek onder haar inwoners om te weten te komen wat de maatschappelijke gevolgen zijn van de coronacrisis. In april is hiervoor een eerste meting gehouden. In de periode daarna zijn de maatregelen van het kabinet op enkele punten versoepeld. Vervolgens is in juni de tweede meting uitgevoerd. In deze tweede meting willen we naast de maatschappelijke gevolgen ook graag weten wat inwoners al aan activiteiten ondernemen en wat hun verwachtingen zijn voor de komende tijd. De uitkomsten van beide metingen worden gebruikt om eventuele (extra) interventies te doen.

De tweede meting is op 19 juni uitgezet onder het digipanel en jongerenpanel. Daarnaast zijn inwoners via sociale media uitgenodigd om de digitale vragenlijst in te vullen. Na sluiting op 28 juni hadden in totaal 3.786 inwoners de vragenlijst ingevuld.

Persoonlijke situatie

Afname van gevoelens van bezorgdheid

Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan zich 'bezorgd' te voelen door de huidige situatie. Ook 'rustig' en 'hetzelfde als altijd' wordt door ongeveer een derde genoemd. Ten opzichte van de vorige meting in april valt vooral op dat gevoelens van bezorgdheid, onzekerheid en machteloosheid zijn afgenomen. Terwijl het gevoel van 'hetzelfde als altijd' is toegenomen. Respondenten zijn ook minder aangedaan dan in april. Desalniettemin is nog steeds 12% behoorlijk aangedaan, 36% enigszins en de helft (helemaal) niet tot een beetje.

Als gemiddeld rapportcijfer voor de tevredenheid met hun leven, geven de respondenten een 7,0. Dit is hoger dan in april (6,8). Daarnaast voelt 32% van de respondenten zich eenzamer dan vóór de coronacrisis (was 38%). Vooral jongeren, alleenstaanden en éénundergezinnen zijn zich de afgelopen maanden eenzamer gaan voelen. Dit is niet veranderd.

Sociale contacten grootste verandering

Voor bijna alle respondenten is het leven de afgelopen maanden in één of meerdere opzichten veranderd. Met stip op één staan de sociale contacten (86%). Maar voor veel respondenten is het leven (ook) op het gebied van culturele activiteiten (64%), werk (53%) en/of sport (49%) veranderd.

Veel van deze veranderingen worden door de betreffende respondenten als overwegend negatief ervaren. De verwachtingen voor de komende tijd zijn wisselend. Zo verwacht ruim de helft van de respondenten dat hun situatie op sportief gebied binnen enkele maanden weer hetzelfde is als vóór de coronacrisis. Op het gebied van gezondheid geldt dit slechts voor 22% van de respondenten. Ook verwacht bijna een kwart van de respondenten dat op het gebied van werk, financiën en/of gezondheid hun situatie niet meer wordt zoals vóór de coronacrisis.

Ervaringen met het coronavirus

Een derde bang om zelf besmet te worden

33% van de respondenten is bang om zelf besmet te raken met corona. Dit is lager dan in april (45%). De angst om zelf besmet te raken neemt toe naarmate de respondenten ouder zijn. Eén van de richtlijnen is dat mensen 1,5 meter afstand houden van elkaar.

Respondenten geven aan dat vooral bij de laatste keer boodschappen doen, mensen dichterbij kwamen dan 1,5 meter. Volgens twee derde gebeurt dit meestal of altijd. Bij het buiten een ommetje maken gaat het afstand houden het best.

Zorgen en positieve gevolgen

Vooraf zorgen over economische gevolgen

Net als bij de eerste meting maken respondenten zich vooral zorgen over de economische gevolgen van de crisis (43% veel zorgen). Iets meer dan een kwart maakt zich veel zorgen dat anderen de corona-adviezen niet opvolgen. Zowel over hun financiële situatie als werksituatie zijn respondenten minder bezorgd dan in april. In juni maakt 12% zich veel zorgen over hun financiële situatie. Dit geldt meer dan gemiddeld voor éénoudergezinnen.

Zorgen over gezondheid zijn afgenomen

Vergeleken met april zijn minder respondenten bezorgd over hun eigen gezondheid of die van mensen in hun omgeving en over de zorg en hulp in bijvoorbeeld ziekenhuizen. Ook het aandeel respondenten dat zich zorgen maakt over een kwetsbaar persoon in hun omgeving is afgenomen. In juni maakt 14% zich hier veel zorgen over.

Van de ouders maakt 14% zich veel zorgen over het onderwijs van hun kind(eren) en 8% over een leerachterstand bij hun kind. Dit is vergelijkbaar met april. Van alle respondenten heeft 12% veel zorgen over een gezin waarvan zij weten dat er thuis spanningen zijn. Dit is iets afgenomen.

Meer zorgen overlast buurtgenoten en spanningen op straat en in winkels

De zorgen over overlast van buurtgenoten zijn toegenomen. In juni is 22% hier in enige mate bezorgd over, in april was dat nog 13%. Ook is er meer bezorgdheid over de saamhorigheid in de buurt en spanningen op straat en in winkels. Over dat laatste heeft zes procent 'veel' zorgen. Voor deze onderwerpen is de bezorgdheid in de wijken Noord en Zuidoost iets groter dan gemiddeld.

Positieve gevolgen: schonere lucht en minder files

De top 5 van positieve gevolgen van de coronacrisis volgens de respondenten zijn: 'schonere lucht' (72%), 'minder files' (63%), 'meer beweging in de buitenlucht' (44%), 'initiatieven die zijn ontstaan om anderen te helpen' (42%) en 'tijd van bezinning' (39%). Net als in april ervaart slechts 5% geen positieve gevolgen. Wel zijn de meeste positieve gevolgen nu vaker genoemd. Alleen 'Het ontstaan van initiatieven om anderen te helpen' is minder vaak genoemd. Respondenten van 15-29 jaar geven vaker dan gemiddeld aan dat zij niets positiefs ervaren in deze tijd (9%).

Hulp

Mensen geven iets minder hulp aan elkaar

Ruim een kwart geeft hulp aan mensen in hun directe omgeving die het moeilijk hebben door de coronacrisis. Het gaat vooral om telefonisch/digitaal een praatje maken of boodschappen doen. Minder mensen geven hulp dan in april (34%).

1 op de 8 kan door de coronacrisis moeilijker rondkomen

13% geeft aan dat hun huishouden door de coronacrisis meer moeite heeft om financieel rond te komen. 3% heeft meer achterstallige betalingen of schulden. 2% heeft vanwege de coronacrisis hulp nodig op financieel gebied. Ongeveer de helft daarvan krijgt die hulp op dit moment niet.

Activiteiten

Groot deel respondenten doet bepaalde activiteiten nu (nog) niet

Van alle respondenten geeft 71% aan nu (nog) geen bezoek aan een bioscoop, concertzaal of theater te brengen. Terwijl ze dit gewoonlijk wel doen. Ook activiteiten als een bezoek aan horeca binnen (65%) en dagjes uit (60%) doen veel respondenten nu (nog) niet. De voornaamste reden om bepaalde activiteiten nu (nog) niet te doen, is dat men het met de huidige richtlijnen niet leuk of gezellig vindt. Ook houdt 44% van de respondenten zich aan de richtlijn om zoveel mogelijk thuis te blijven. Bijna 4 op de 10 zijn bang dat anderen zich niet aan de richtlijnen houden.

Ruim 60% reist minder

Het reisgedrag van respondenten is de afgelopen maanden behoorlijk veranderd. Zo geeft 62% aan minder te reizen, en vermijdt 42% het openbaar vervoer (zoals bus en trein). Een andere opvallende verandering is dat 37% van de respondenten zegt de afgelopen maanden meer te wandelen. Overigens verwacht een flink deel van de respondenten (44%) ook in de nabije toekomst meer thuis te blijven werken of studeren.

Vooraf eten bestellen/afhalen en dagelijkse boodschappen meer lokaal

Bijna de helft van de respondenten geeft aan de afgelopen tijd meer eten *lokaal* besteld of afgehaald te hebben dan anders. Ook heeft een derde meer lokaal de dagelijkse boodschappen gedaan. Verder is de campagne #samenzijnwijdDenBosch bij 64% van de respondenten bekend.

Ruim een derde van de respondenten gaat deze zomervakantie niet weg, maar blijft thuis. Ongeveer een kwart gaat op vakantie in Nederland, terwijl 20% op vakantie naar het buitenland gaat. Een even groot deel weet het (nog) niet.

Instanties en overheid

Merendeel tevreden over informatievoorziening

Het vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door overheidsinstanties en de gezondheidszorg is afgenomen. De meeste respondenten hebben veel tot redelijk wat vertrouwen in de aanpak door de gemeente 's-Hertogenbosch. 11% heeft hier weinig tot geen vertrouwen in. Het merendeel is tevreden over de informatie die de gemeente verspreidt over de coronacrisis. 15% vindt dat de gemeente onvoldoende informatie verspreidt.

Tot slot

Tips en opmerkingen

Tot slot heeft 17% van de respondenten tips of opmerkingen gegeven voor de gemeente 's-Hertogenbosch. De belangrijkste tips gaan over betere handhaving en betere informatie.

Ontwikkelingen grotendeels vergelijkbaar met resultaten Brabants onderzoek

Vergelijkbaar onderzoek wordt in de provincie Noord-Brabant uitgevoerd via het Brabantpanel. Waar mogelijk is in dit rapport op hoofdlijnen een vergelijking gemaakt met de uitkomsten van het onderzoek van de provincie. Hieruit blijkt dat de ontwikkelingen die we zien in de onderzoeken van gemeente 's-Hertogenbosch grotendeels overeen komen met de trends die de provincie signaleert.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In juni 2020 heeft de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente 's-Hertogenbosch een tweede inwonersonderzoek gehouden naar de maatschappelijke impact van corona. Met dit onderzoek willen we te weten komen wat de maatschappelijke gevolgen zijn van het coronavirus voor onze inwoners en wat hun verwachtingen zijn voor de komende tijd. Er is bijvoorbeeld gevraagd hoe inwoners zich voelen, of ze het financieel redden en wat er is veranderd in hun dagelijks leven en de activiteiten die zij doen. Opdrachtgever voor dit onderzoek is het crisisteam maatschappelijke impact van de gemeente 's-Hertogenbosch. De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt om eventuele (extra) interventies te doen.

1.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgezet in het digipanel en het jongerenpanel en er is via sociale media een zogenaamde open link naar de digitale vragenlijst verspreid. Het onderzoek heeft open gestaan van vrijdag 19 juni tot en met zondag 28 juni.

Van de 6.394 digipanelleden die een uitnodiging ontvingen, vulden 3.563 de vragenlijst in (respons 56%). Van de 750 leden van het jongerenpanel hebben 156 de vragenlijst ingevuld. Dit is een respons van 21%. De vragenlijst is via de open link door 67 inwoners ingevuld. In totaal hebben 3.786 respondenten de vragenlijst ingevuld. Dit is lager dan in de eerste meting in april, maar nog steeds een hoge respons.

1.3 Ontwikkelingen in de tijd

In april 2020 is een eerste meting gehouden. In die periode hadden inwoners van Nederland te maken met een aantal maatregelen van het kabinet om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Zo waren scholen, horeca en sportclubs gesloten. En geldt vanaf medio maart de richtlijn om zoveel mogelijk thuis te werken en 1,5 meter afstand te houden tot elkaar.

Wanneer de tweede meting wordt gehouden in juni zijn er inmiddels enkele versoepelingen doorgevoerd. Vanaf 11 mei zijn de basisscholen (deels) open en mogen contactberoepen weer aan de slag. Ook mochten horeca, terrassen en culturele instellingen vanaf 1 juni hun deuren openen onder bepaalde voorwaarden. In de meting van juni zijn voor een deel dezelfde vragen gesteld als in de eerste meting in april. Maar de vragenlijst is ook aangepast op de actualiteit. Enkele vragen uit de eerste meting zijn komen te vervallen en sommige vragen zijn nieuw toegevoegd of aangepast ten opzichte van de eerste meting. Niet alle vragen zijn daarom vergelijkbaar. Waar wel een vergelijking mogelijk is, wordt dat gedaan.

Vergelijkbaar onderzoek wordt in de provincie Noord-Brabant uitgevoerd (via het Brabantpanel). Waar mogelijk wordt in dit rapport op hoofdlijnen een vergelijking gemaakt met de uitkomsten van het onderzoek van de provincie.

1.4 Inhoud

De rapportage bestaat uit de volgende hoofdstukken:

1. Inleiding.....	5
2. Persoonlijke situatie	7
3. Ervaringen met het coronavirus.....	11
4. Zorgen en positieve gevolgen.....	13
5. Hulp.....	17
6. Activiteiten en gedrag	19
7. Instanties en overheid.....	23
8. Tot slot	26

2. Persoonlijke situatie

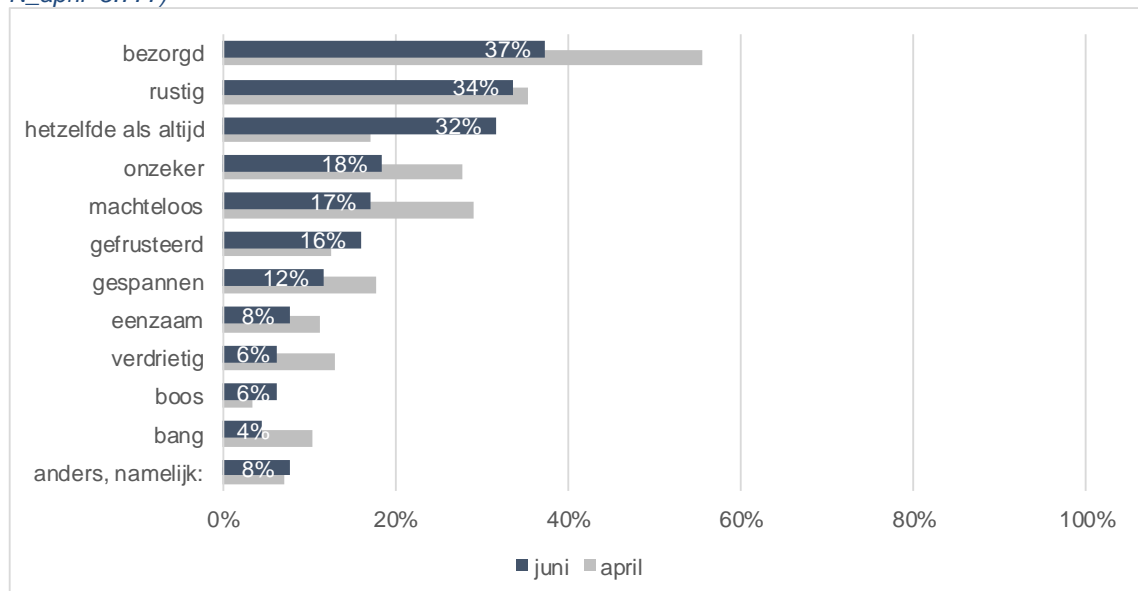
Ongeveer de helft van de respondenten is enigszins tot behoorlijk aangedaan door de huidige situatie. Ruim een derde is 'bezorgd', terwijl een deel zich ook eenzamer is gaan voelen dan vóór de coronacrisis. Voor bijna alle respondenten is hun leven de afgelopen tijd veranderd. Vooral sociale contacten wordt vaak genoemd. Veel van deze veranderingen worden als overwegend negatief ervaren.

2.1 Gemoedstoestand

Men voelt zich vooral bezorgd, rustig en/of 'hetzelfde als altijd'

Ongeveer een derde van de respondenten geeft aan zich 'bezorgd' te voelen door de huidige situatie. Ook 'rustig' en 'hetzelfde als altijd' wordt door ongeveer een derde genoemd. 'Bezorgd' wordt vaker genoemd naarmate de leeftijd toeneemt. Zo geeft 26% van de 15-29 jarigen aan 'bezorgd' te zijn, bij de 55-plussers is dit 50%. Ten opzichte van de vorige meting in april valt vooral op dat gevoelens van bezorgdheid, onzekerheid en machteloosheid zijn afgenomen. Terwijl het gevoel van 'hetzelfde als altijd' is toegenomen. Deze afname van gevoelens van bezorgdheid is vergelijkbaar met de trends die naar voren komen in de onderzoeken onder het Brabantpanel.

Afbeelding 1 Hoe voel je je door de huidige situatie? – meer antwoorden mogelijk. (N_juni=3.786; N_april=5.777)

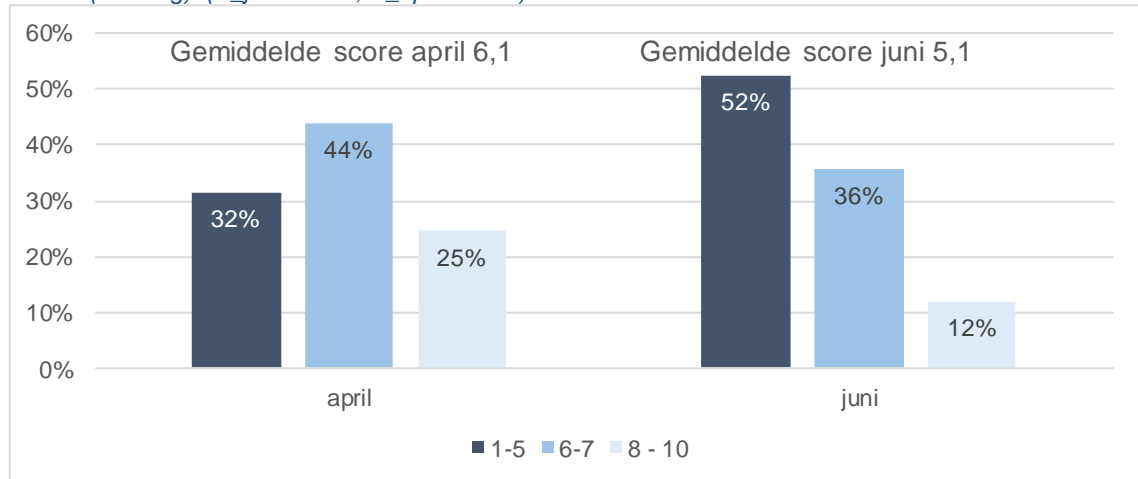

Ongeveer de helft enigszins tot behoorlijk aangedaan

Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan enigszins tot behoorlijk aangedaan te zijn door de huidige situatie. 12% is behoorlijk aangedaan (score 8-10), 36% enigszins en de helft (helemaal) niet tot een beetje. In de mate waarin respondenten aangedaan zijn, zijn lichte verschillen naar leeftijd zichtbaar. Van de jongeren is 11% behoorlijk aangedaan, van de 30-39 jarigen 8%, van de 40-54 jarigen 12% en bij de 55-plussers is dit 15%. Verder zijn vooral de éénoudergezinnen meer dan gemiddeld 'behoorlijk' aangedaan (17%).

De gemiddelde score is een 5,1. Dit is een verbetering ten opzichte van de april-meting (6,1). Respondenten zijn dus minder aangedaan dan in april. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Wat wel opvalt, is dat de groep 30-39 jarigen minder aangedaan is door de huidige situatie dan jongeren.

Afbeelding 2 Hoe aangedaan ben je door de huidige situatie? Geef een cijfer van 1 (helemaal niet) tot en met 10 (heel erg). (N_juni=3.786; N_april=5.777)

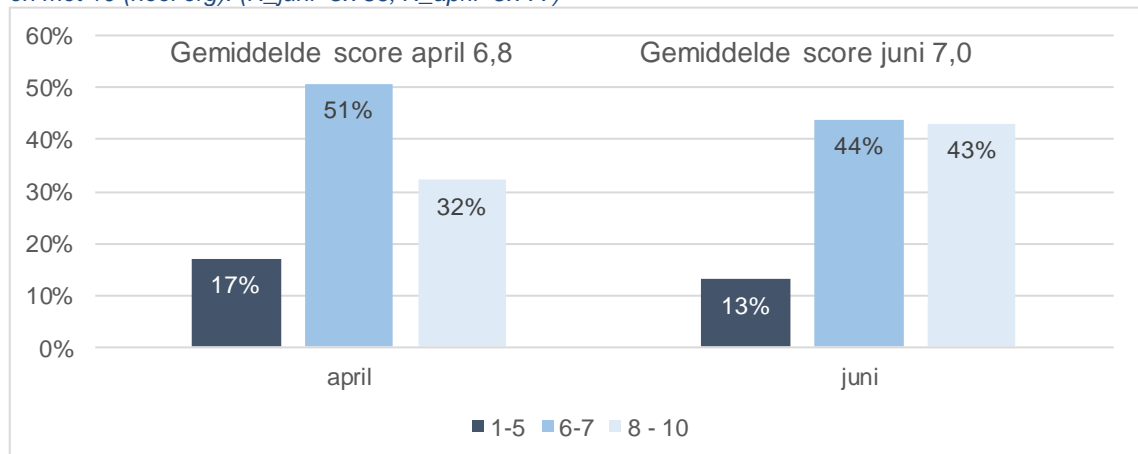
2.2 Kwaliteit van leven

Tevredenheid leven een 7,0

De respondenten geven op dit moment gemiddeld een 7,0 als cijfer op de vraag: 'Hoe tevreden ben je op dit moment met jouw leven?'. 13% is op dit moment ontevreden (cijfer 1 t/m 5), 44% is redelijk tevreden (cijfer 6 of 7) en 43% is hierover (zeer) tevreden (cijfer 8, 9 of 10). In de vorige meting werd als rapportcijfer gemiddeld een 6,8 gegeven.

Er is ook gevraagd of deze score beter of slechter is dan vóór 27 februari (de eerste coronabesmetting in Nederland). Elf procent geeft aan dat de score beter is en 49% geeft aan dat hun score hetzelfde is. 40% geeft aan dat hun score slechter is. Dit betekent echter wel een verbetering ten opzichte van de meting in april (55%).

Afbeelding 3 Hoe tevreden ben je op dit moment met jouw leven? Geef een cijfer van 1 (helemaal niet) tot en met 10 (heel erg). (N_juni=3.786; N_april=5.777)

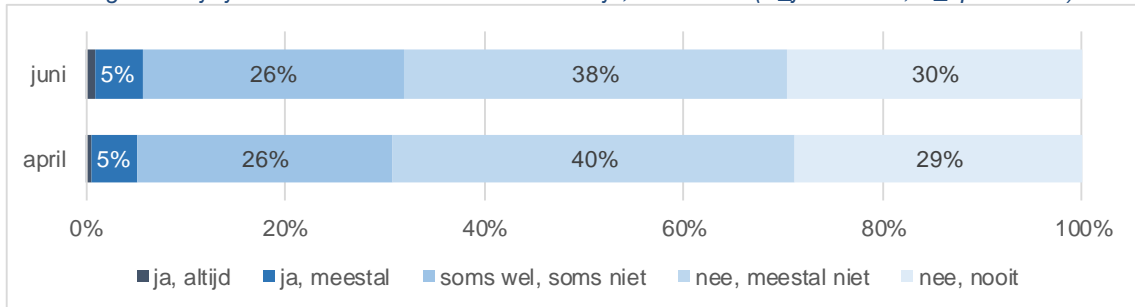

Twee derde voelt zich nooit of meestal niet eenzaam

Het blijkt dat ruim twee derde van de respondenten zich nooit of meestal niet eenzaam voelt. Iets meer dan een kwart voelt zich soms wel, soms niet eenzaam en vijf procent van de respondenten voelt zich meestal of altijd eenzaam. Vooral jongeren (13%) en alleenstaanden (13%) geven vaker dan gemiddeld aan zich meestal of altijd alleen te voelen.

Overigens zien we in eenzaamheid geen verschillen met de meting in april. Ook dit is vergelijkbaar met de uitkomst uit het Brabantpanel.

Afbeelding 4 Voel je je wel eens eenzaam of alleen? Zo ja, hoe vaak? (N_juni=3.786; N_april=5.777)

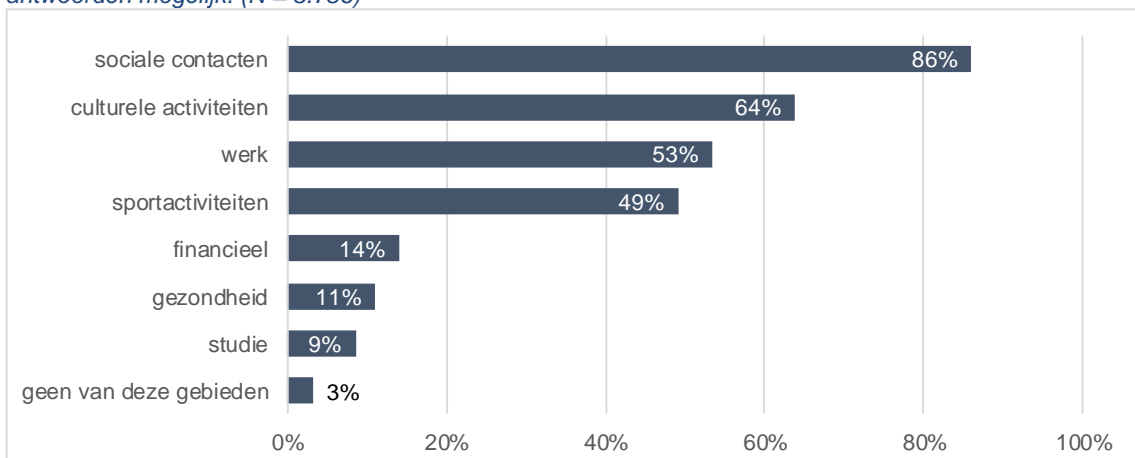
Op de vraag of men zich meer of minder eenzaam voelt dan vóór de coronacrisis, antwoordt 65% dat er niets veranderd is. Slechts 3% voelt zich minder eenzaam; 32% voelt zich daarentegen eenzamer (in april was dit 38%). Vooral jongeren (41%), alleenstaanden (48%) en éénoudergezinnen (40%) zijn zich tijdens de coronacrisis eenzamer gaan voelen.

2.3 Veranderingen persoonlijke situatie

Sociale contacten grootste verandering

Voor bijna alle respondenten is het leven de afgelopen maanden in één of meerdere opzichten veranderd. Met stip op één staan de sociale contacten (86%). Maar voor veel respondenten is het leven (ook) op het gebied van culturele activiteiten, werk en/of sportactiviteiten veranderd.

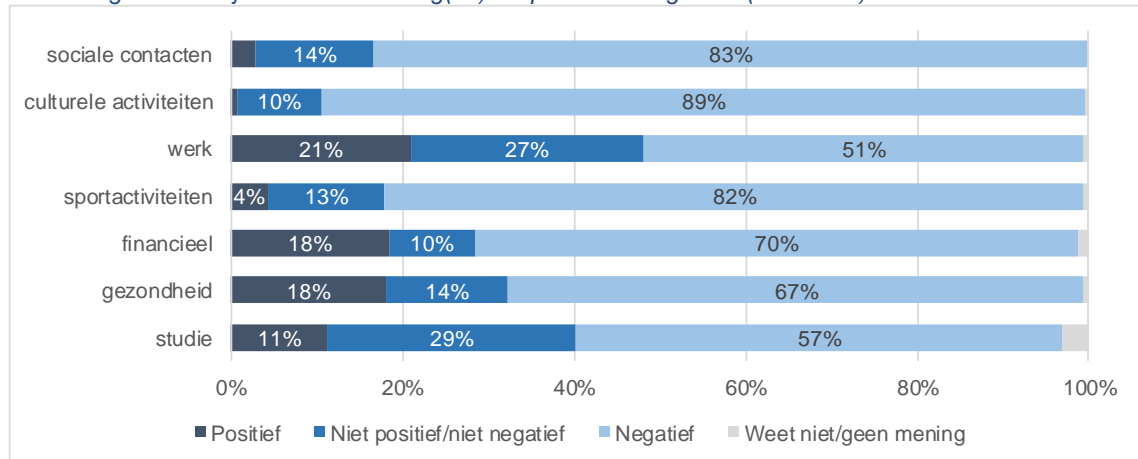
Afbeelding 5 Op welke gebieden is jouw leven nu anders dan vóór de coronacrisis? - meerdere antwoorden mogelijk. (N = 3.786)

Veel veranderingen worden als overwegend negatief ervaren

Veel van de veranderingen worden door de betreffende respondenten als negatief ervaren. Zo vindt 89% van de respondenten die bij de vorige vraag 'culturele activiteiten' invulde, deze verandering negatief. Het meest positief worden de veranderingen op het gebied van werk (21%), financieel (18%) en gezondheid (18%) ervaren.

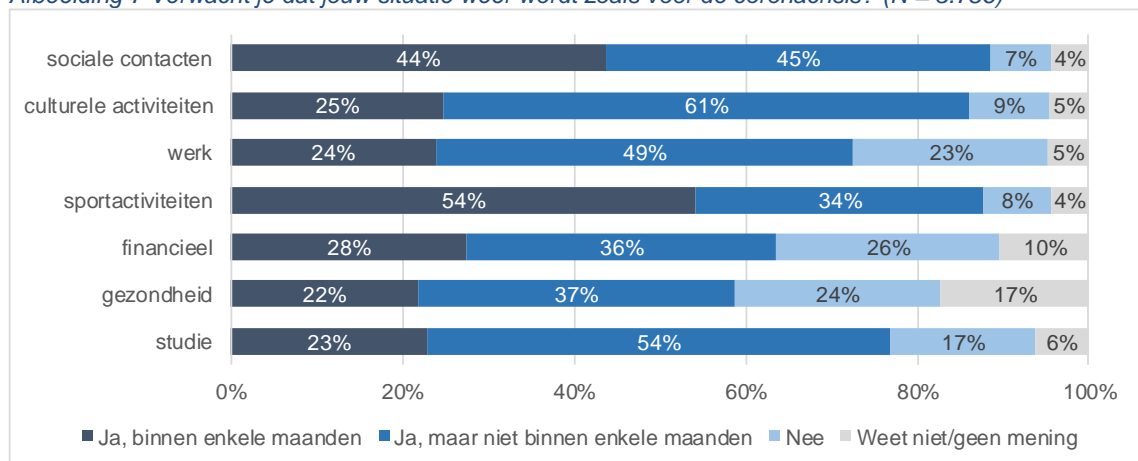
Afbeelding 6 Ervaar je deze verandering(en) als positief of negatief? (N = 3.786)

Verwachtingen zijn wisselend

De respondenten is eveneens gevraagd wat hun verwachtingen zijn voor de betreffende verandering. Verwachten zij dat hun situatie binnen enkele maanden weer hetzelfde wordt of denken ze dat dit langer duurt? De verschillen hierin zijn vrij groot. Zo verwacht 54% van de respondenten die aangeven dat er op het gebied van sport het een en ander veranderd is, dat dit binnen enkele maanden weer hetzelfde is als vóór de coronacrisis. Op het gebied van gezondheid geldt dit slechts voor 22% van de respondenten. Ook verwacht bijna een kwart van de respondenten dat op het gebied van werk, financiën en/of gezondheid hun situatie niet meer wordt zoals vóór de coronacrisis.

Afbeelding 7 Verwacht je dat jouw situatie weer wordt zoals vóór de coronacrisis? (N = 3.786)

3. Ervaringen met het coronavirus

Een derde van de respondenten geeft aan bang te zijn om zelf besmet te raken met corona. Deze angst neemt toe naarmate de respondenten ouder zijn. Ruim een kwart kent iemand buiten het eigen huishouden met een vastgestelde besmetting. En één op de tien respondenten geeft aan dat iemand in de persoonlijke kring is overleden aan de gevolgen van corona. Verder vindt men dat de richtlijn van 1,5 meter afstand houden het minst goed gehanteerd wordt bij boodschappen doen.

3.1 Eigen ervaringen

Van de respondenten geeft 1% aan zelf een vastgestelde (dus positief geteste) coronabesmetting te hebben (gehad), bij eveneens 1% heeft iemand in het huishouden een vastgestelde coronabesmetting (gehad). Verder geeft ruim een kwart (27%) aan iemand buiten het eigen huishouden (in familie-, burens en vriendenkring) te kennen met een vastgestelde coronabesmetting. Eén op de tien respondenten geeft aan dat iemand in de persoonlijke kring is overleden aan de gevolgen van corona.

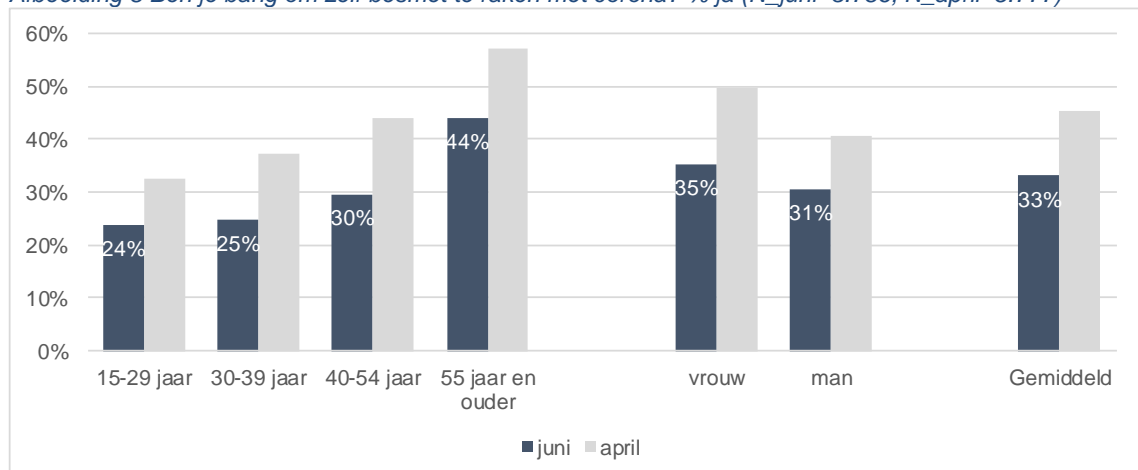
De resultaten op deze vragen komen overigens niet overeen met de cijfers die het RIVM publiceert. De uitkomsten geven dan ook vooral een indicatie van het aantal respondenten dat in eigen huishouden of in de vrienden- of familiekring met besmettingen te maken heeft.

3.2 Angst voor besmetting

33% bang om zelf besmet te worden

Van alle respondenten geeft een derde aan bang te zijn om zelf besmet te raken met corona. 67% is hier niet bang voor. Het valt op dat de angst om zelf besmet te raken met corona, toeneemt naarmate de respondenten ouder zijn. Verder zijn er iets meer vrouwen bang om besmet te worden dan mannen. De angst om besmet te raken is afgenomen ten opzichte van de vorige meting, toen was gemiddeld 45% bang om zelf besmet te raken.

Afbeelding 8 Ben je bang om zelf besmet te raken met corona? % ja (N_juni=3.786; N_april=5.777)

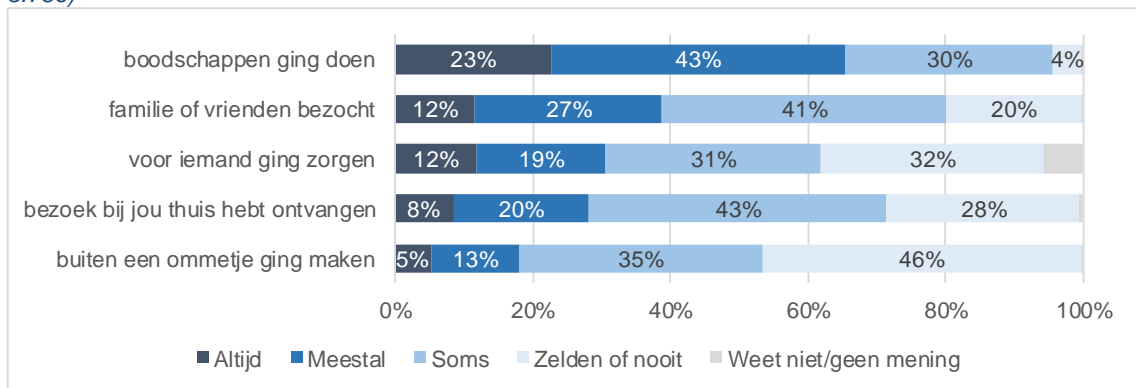

3.3 Richtlijnen

1,5 meter afstand houden gaat minst goed bij boodschappen doen

Eén van de richtlijnen is dat mensen 1,5 meter afstand houden van elkaar. Respondenten geven aan dat vooral bij de laatste keer boodschappen doen, mensen dichterbij kwamen dan 1,5 meter. Volgens 23% gebeurt dit 'altijd', volgens 43% 'meestal'. Bij het buiten een ommetje maken gaat het afstand houden het best. Volgens bijna de helft van de respondenten kwamen andere mensen de laatste keer zelden of nooit dichterbij dan 1,5 meter.

Afbeelding 9 Eén van de richtlijnen is dat mensen 1,5 meter afstand houden van elkaar. Hoe vaak denk je dat mensen dichterbij kwamen dan 1,5 meter (ongeveer 2 armlengtes) de laatste keer dat je.... (N = 3.786)

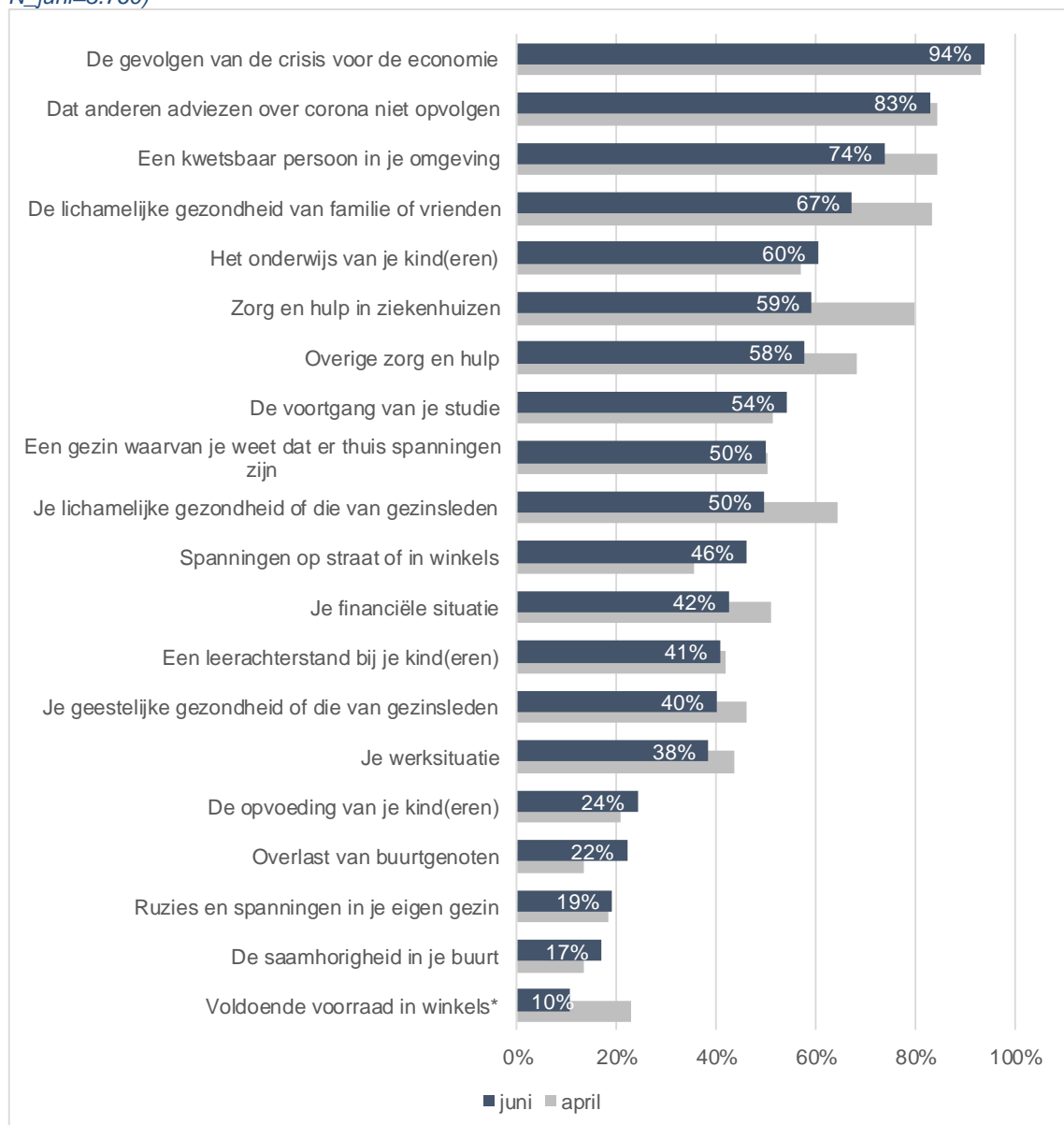

4. Zorgen en positieve gevolgen

Respondenten maken zich vooral zorgen over de gevolgen van de crisis voor de economie. Vergeleken met april zijn minder respondenten bezorgd over hun eigen gezondheid of die van mensen in hun omgeving en over de zorg en hulp in bijvoorbeeld ziekenhuizen. De zorgen over overlast van buurtgenoten, de saamhorigheid in de buurt en spanningen op straat en in winkels zijn toegenomen.

4.1 Zorgen

Afbeelding 10 Aandeel respondenten dat zich veel of enige zorgen maakt over...? (N_april=5.731; N_juni=3.760)

*In april is gevraagd naar voldoende voorraad in supermarkten

Vooral zorgen over gevolgen van crisis voor economie

Er zijn vooral zorgen over de gevolgen van de coronacrisis voor de economie. Ruim negen op de tien respondenten zijn hier bezorgd over. 43% maakt zich er zelfs veel zorgen over. Onder 55-plussers is dit aandeel iets hoger (49%). Hetzelfde geldt voor respondenten uit de wijken Binnenstad (49%), Zuidoost (51%), Noord (48%) en Maaspoort (50%). De totale bezorgdheid over de gevolgen voor de economie is niet afgenomen ten opzichte van de meting in april. Wel maken minder mensen zich 'veel' zorgen.

Merendeel bezorgd dat anderen corona-adviezen niet opvolgen

Ruim acht op de tien respondenten zijn bezorgd dat anderen de corona-adviezen niet opvolgen. Iets meer dan een kwart maakt zich hier 'veel' zorgen over.

Zorgen over gezondheid zijn afgenomen

Ten opzichte van de eerdere meting maken minder mensen zich zorgen over hun eigen gezondheid of die van gezinsleden, familie of vrienden. In april was 64% bezorgd over de eigen gezondheid of die van gezinsleden, in juni is dat 50%. Zeven procent maakt zich hier veel zorgen over. Dit zijn verhoudingsgewijs meer respondenten uit de wijken Noord en Nuland (beiden 12%). Vergeleken met april is het aandeel respondenten dat zich zorgen maakt over een kwetsbaar persoon in hun omgeving afgenomen. 14% maakt zich hier veel zorgen over. Onder 15-29 jarigen en mensen uit de wijk Zuidoost is dit aandeel iets hoger (20%).

Men is minder bezorgd over gezondheidszorg

Van alle respondenten is 59% bezorgd over de zorg en hulp in ziekenhuizen. In april was dat nog 80%. Vooral het aandeel dat zich veel zorgen maakt is afgenomen, van 33% naar 12%. Ook over de overige zorg en hulp maken minder respondenten zich zorgen dan bij de eerste meting.

Zorgen over eigen financiële situatie zijn afgenomen

42% van de respondenten maakt zich zorgen over hun financiële situatie, waarvan 12% 'veel' zorgen. Dat is minder dan in de meting van april. Eénoudergezinnen maken zich naar verhouding vaker zorgen over hun financiële situatie. Van alle respondenten maakt 38% zich zorgen over hun werksituatie. Ook dit is minder dan in de meting van april.

8% heeft veel zorgen over leerachterstand bij hun kind(eren)

Net als in de meting van april zijn zo'n zes op de tien ouders in enige mate bezorgd over het onderwijs van hun kind(eren). Hiervan maakt 14% zich veel zorgen. Dit zijn verhoudingsgewijs meer ouders uit de wijken Empel en Engelen en ouders uit éénoudergezinnen. 8% van de ouders maakt zich veel zorgen over een leerachterstand bij hun kind. Dit aandeel ligt hoger onder respondenten uit de Binnenstad. Van alle respondenten maakt 12% zich veel zorgen over een gezin waarvan zij weten dat er thuis spanningen zijn. Dit aandeel is iets afgenomen ten opzichte van de meting in april (15%).

Meer zorgen over overlast buurtgenoten en spanningen op straat en in winkels

De saamhorigheid in de buurt is één van de aspecten waar men het minst bezorgd over is. Deze bezorgdheid is echter wel toegenomen sinds april, van 13% naar 17%. Ook de bezorgdheid over spanningen op straat of in winkels is behoorlijk toegenomen, van 35% in april naar 46% in juni. Zes procent heeft hier 'veel' zorgen over. De zorgen over overlast van buurtgenoten zijn toegenomen van 13% naar 22%. De bezorgdheid over de saamhorigheid in de buurt, spanningen op straat of in winkels en overlast van buurtgenoten

is in de wijken Noord en Zuidoost iets groter dan gemiddeld. Over de voorraad in winkels zijn respondenten zich minder zorgen gaan maken.

De ontwikkelingen die we zien zijn vergelijkbaar met de trends die naar voren komen in de onderzoeken onder het Brabantpanel.

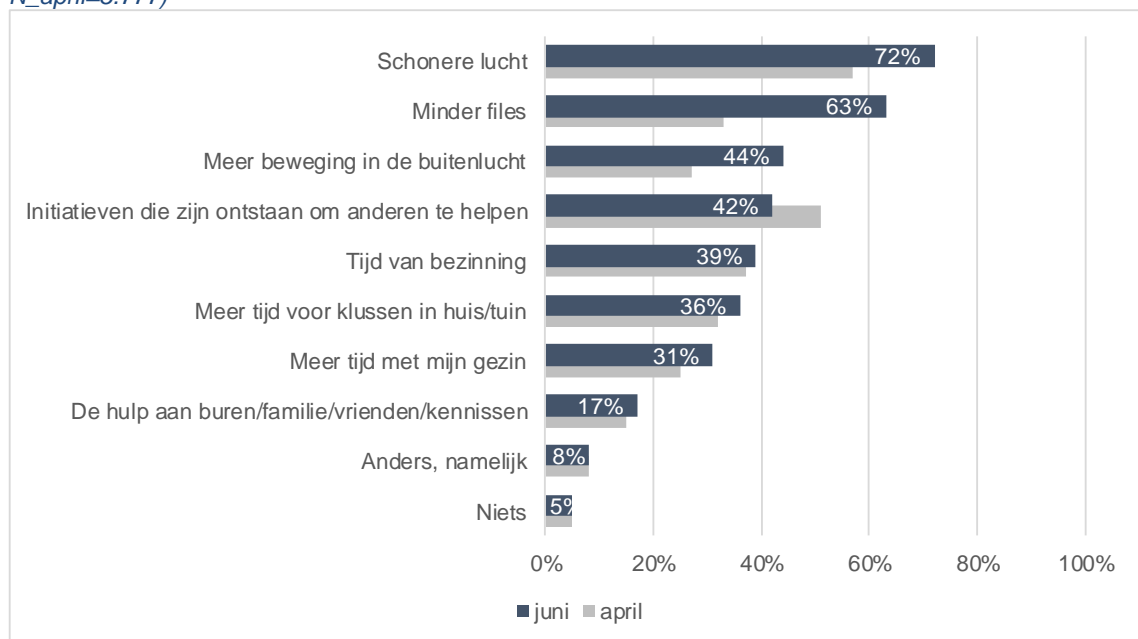
4.2 Positieve gevolgen

Belangrijkste positieve gevolgen: schonere lucht en minder files

Respondenten noemen als positieve gevolgen van deze tijd vooral de schonere lucht (72%) en minder files (63%). Maar ook andere antwoorden worden relatief veel genoemd, zoals meer beweging in de buitenlucht (44%), initiatieven die zijn ontstaan om anderen te helpen (42%), tijd van bezinning (39%), meer tijd voor klussen in huis/tuin (36%) en meer tijd met het gezin (31%). Slechts 5% geeft aan dat zij geen positieve gevolgen ervaren. Dit is niet veranderd ten opzichte van de meting in april. Wel zijn de meeste positieve gevolgen nu vaker genoemd dan in april. Alleen 'Het ontstaan van initiatieven om anderen te helpen' is minder vaak genoemd.

De ontwikkelingen komen in grote lijnen overeen met de trends die naar voren komen in de onderzoeken van het Brabantpanel.

Afbeelding 11 Wat ervaar je als positief in deze tijd? – meerdere antwoorden mogelijk (N_juni=3.786; N_april=5.777)

Acht procent geeft het antwoord 'anders, namelijk'. Zij noemen bijvoorbeeld: meer rust en ruimte, geen of minder reistijd, meer thuis werken, onthaasting, minder verkeer/geluidsoverlast, creatieve oplossingen, minder sociale verplichtingen en aandacht voor duurzaamheid en milieu.

Jongeren ervaren minder positieve gevolgen van de coronacrisis

Respondenten van 15-29 jaar geven verhoudingsgewijs vaker aan dat zij niets positiefs ervaren in deze tijd (9%). 55-plussers geven vaker dan gemiddeld aan dat zij de 'schonere lucht' en 'de initiatieven die zijn ontstaan om anderen te helpen' als positief ervaren. Dat laatste geldt ook voor respondenten uit Zuidoost. Respondenten uit de Binnenstad, Rosmalen noord, De Groote Wielen en Empel antwoorden verhoudingsgewijs vaker 'meer beweging in de buitenlucht'. Inwoners uit Empel en Engelen geven vaker aan dat zij minder files ervaren.

5. Hulp

Ruim een kwart van de respondenten geeft hulp aan mensen in hun directe omgeving die het moeilijk hebben door de coronacrisis. Dit is minder dan in de meting van april. Het gaat vooral om telefonisch/digitaal een praatje maken of boodschappen doen.

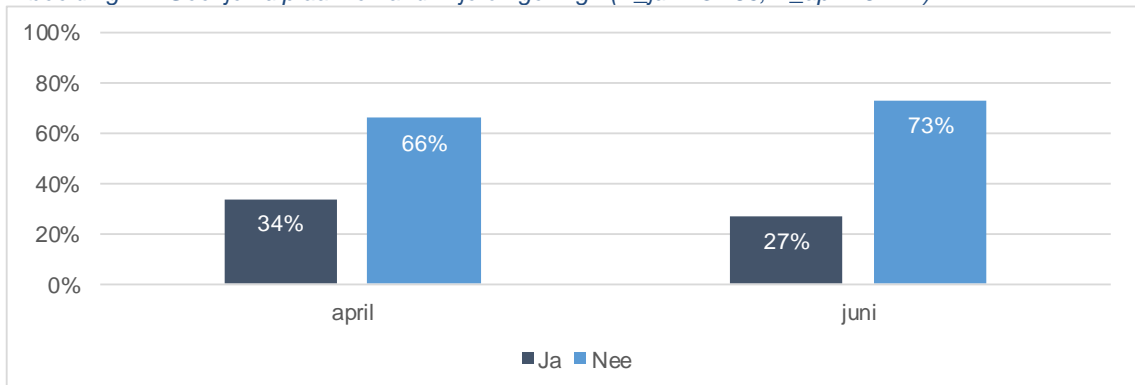
13% geeft aan dat hun huishouden door de coronacrisis meer moeite heeft om financieel rond te komen. 3% heeft meer achterstallige betalingen of schulden. 2% heeft vanwege de coronacrisis hulp nodig op financieel gebied. Ongeveer de helft daarvan krijgt die hulp op dit moment niet.

5.1 Hulp geven

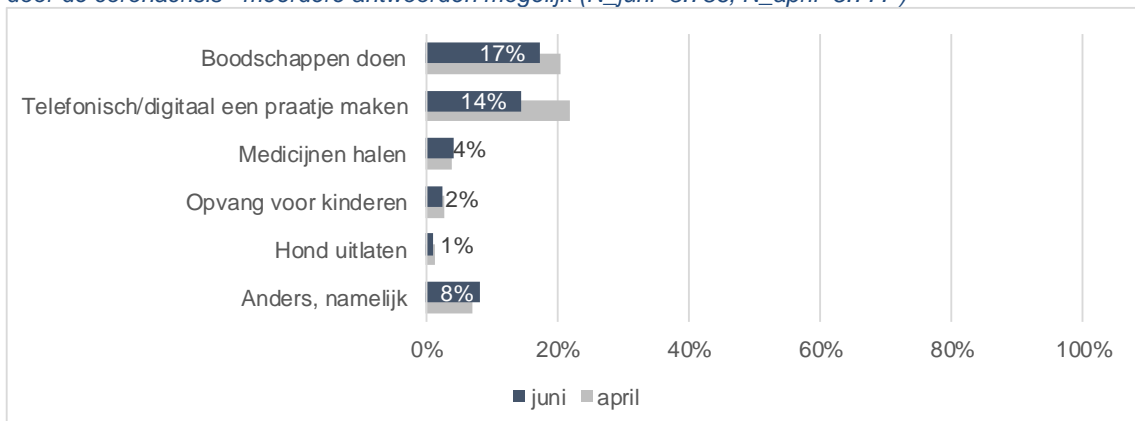
Ruim een kwart geeft hulp aan anderen

Ruim een kwart (27%) geeft hulp aan mensen in hun directe omgeving die het moeilijk hebben door de coronacrisis. Dat is minder dan in de meting in april (34%). Het zijn naar verhouding meer respondenten van 40 jaar en ouder (33%) die hulp bieden en minder respondenten uit de wijk Maaspoort (20%).

Afbeelding 12 Geef je hulp aan iemand in je omgeving? (N_juni=3.786; N_april=5.777)

Afbeelding 13 Hulp die inwoners geven aan mensen in hun directe omgeving die het moeilijk hebben door de coronacrisis– meerdere antwoorden mogelijk (N_juni=3.786; N_april=5.777)

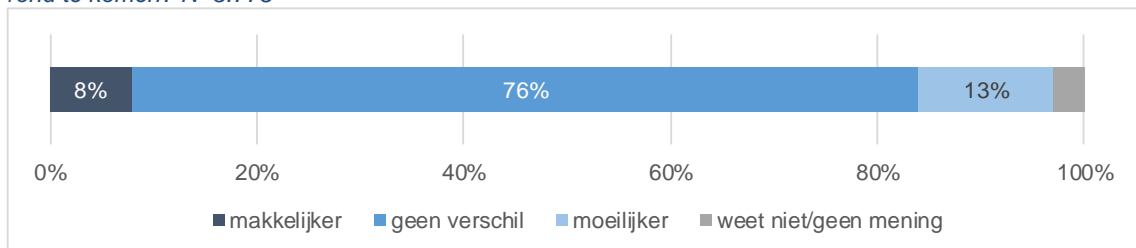
Respondenten die hulp bieden doen dat vooral door boodschappen te doen (17%) of telefonisch/digitaal een praatje te maken (14%). Acht procent geeft het antwoord 'anders, namelijk'. Zij noemen bijvoorbeeld: bezoek brengen, gezelschap houden, een praatje maken, mantelzorg, eten koken en/of brengen, de was doen, klusjes doen in de tuin/rond huis, huishoudelijke hulp, vervoer naar ziekenhuis/arts, wandelen, vrijwilligerswerk en financiële of administratieve hulp.

5.2 Hulp bij financiën

Zo'n 1 op de 8 respondenten kan door coronacrisis moeilijker rondkomen

Voor het merendeel (76%) heeft de coronacrisis geen invloed op de mate waarin hun huishouden financieel rond kan komen. 8% kan in deze tijd makkelijker rondkomen en 13% heeft meer moeite met rondkomen. Eénoudergezinnen (23%) en alleenstaanden (15%) geven naar verhouding vaker aan dat zij moeilijker kunnen rondkomen tijdens de coronacrisis. Datzelfde geldt voor inwoners uit de Binnenstad (18%) en Noord (16%).

Afbeelding 14 Is het voor jouw huishouden door de coronacrisis makkelijker of moeilijker om financieel rond te komen? N=3.775

Drie procent heeft door de coronacrisis meer achterstallige betalingen of schulden

Van alle respondenten geeft 3% aan dat hun huishouden door de coronacrisis meer achterstanden heeft bij het betalen van rekeningen (zoals huur, zorgverzekering of energie) of meer schulden. Volgens 2% heeft hun huishouden door de coronacrisis hulp nodig op financieel gebied, bijvoorbeeld voor het afbetalen van schulden. Ruim de helft van deze groep krijgt die hulp al. Zo'n 1% heeft financiële hulp nodig, maar krijgt geen hulp.

Respondenten uit een éénoudergezin (7%) en alleenstaanden (4%) geven naar verhouding vaker aan dat zij door de coronacrisis meer achterstallige betalingen of schulden hebben. Dat geldt ook voor inwoners uit de Binnenstad (5%).

6. Activiteiten en gedrag

Een groot deel van de respondenten doet bepaalde activiteiten nu (nog) niet. De voornaamste reden hiervoor is dat men het met de huidige richtlijnen niet leuk of gezellig vindt. Ook houdt bijna de helft zich aan de richtlijn om zoveel mogelijk thuis te blijven. Ruim 60% geeft aan minder te reizen. Een groot deel hiervan verwacht ook in de nabije toekomst meer thuis te blijven werken of studeren. Veel respondenten zijn de afgelopen periode meer lokaal gaan doen. Vooral eten bestellen/afhalen en de dagelijkse boodschappen doen worden hier veel genoemd.

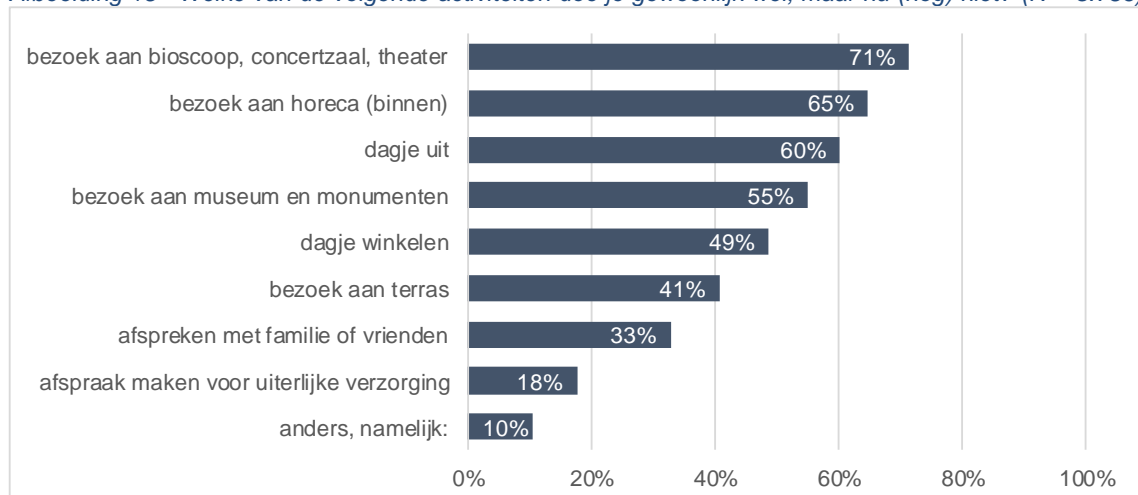
6.1 Algemeen

Groot deel respondenten doet bepaalde activiteiten nu (nog) niet

Van alle respondenten geeft 71% aan nu (nog) geen bezoek aan een bioscoop, concertzaal of theater te brengen. Terwijl ze dit gewoonlijk wel doen. Ook activiteiten als een bezoek aan horeca (binnen) en dagjes uit worden op dit moment (nog) niet gedaan door een groot deel van de respondenten.

Eén op de tien vulde 'anders, namelijk' in. Veel respondenten hebben hier hun hobby's opgegeven, zoals muziek maken en sporten. Ook reizen/op vakantie gaan is hier relatief veel ingevuld.

Afbeelding 15 Welke van de volgende activiteiten doe je gewoonlijk wel, maar nu (nog) niet? (N = 3.786)

Voornaamste reden niet leuk / gezellig

De voornaamste reden om bepaalde activiteiten nu (nog) niet te doen, is dat men het met de huidige richtlijnen niet leuk of gezellig vindt. Ook houdt 44% van de respondenten zich aan de richtlijn om zoveel mogelijk thuis te blijven. Bijna een kwart geeft aan bepaalde activiteiten nu (nog) niet te doen uit angst om besmet te raken met corona.

De optie 'anders, namelijk' is door 9% van de respondenten gekozen. Hier is veel geantwoord dat bepaalde activiteiten er nu nog niet zijn of kunnen/mogen. Ook geeft een aantal respondenten aan grote groepen of drukte te willen vermijden.

Afbeelding 16 *Waarom doe je deze activiteiten nu (nog) niet? (N = 3.786)*

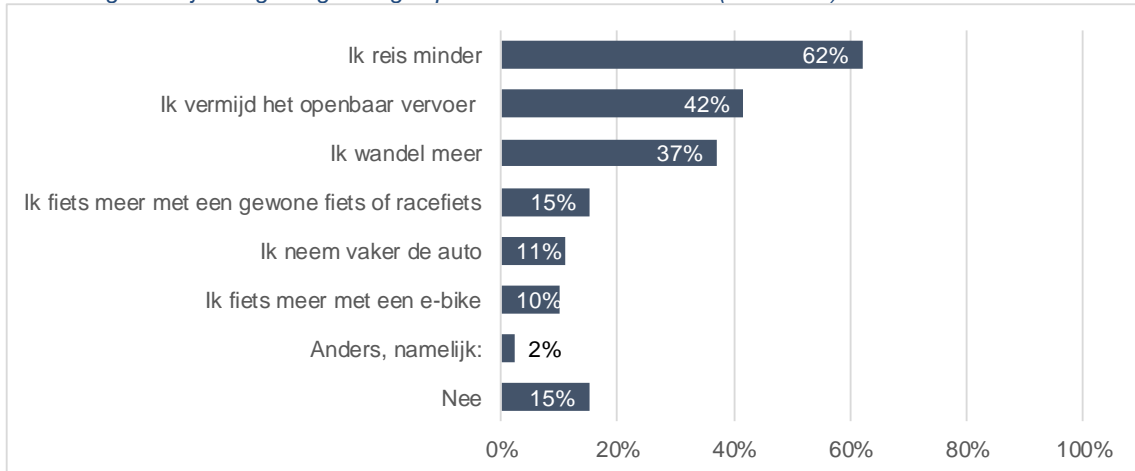

Ruim 60% reist minder

Het reisgedrag van respondenten is de afgelopen maanden behoorlijk veranderd. Zo geeft 62% aan minder te reizen, en vermijdt 42% het openbaar vervoer (zoals bus en trein). Een andere opvallende verandering is dat 37% van de respondenten zegt de afgelopen maanden meer te wandelen.

Een aantal respondenten koos voor de optie 'anders, namelijk'. Veel respondenten geven hier aan niet minder te reizen, maar *niet* te reizen en thuis te blijven.

Afbeelding 17 *Is je reisgedrag de afgelopen maanden veranderd? (N = 3.786)*

44% verwacht meer thuis te blijven werken of studeren

Een flink deel van de respondenten verwacht ook in de nabije toekomst meer thuis te blijven werken of studeren. Ook verwacht 37% van de respondenten in de nabije toekomst meer te blijven wandelen. 18% verwacht in de nabije toekomst meer te (blijven) fietsen met een gewone fiets of racefiets, terwijl 14% verwacht zich meer met de auto te (blijven) verplaatsen.

6.2 Lokaal

Twee derde kent #samenzijnwijdDenBosch

Om de getroffen horeca, detailhandel, evenementen-, toeristische en culturele sector in 's-Hertogenbosch te ondersteunen, is #samenzijnwijdDenBosch opgezet. Via posters, sociale media en de Bossche Omroep is hier bekendheid aan gegeven. De campagne is bij 64% van de respondenten bekend. 34% kent de campagne niet en 2% weet het niet.

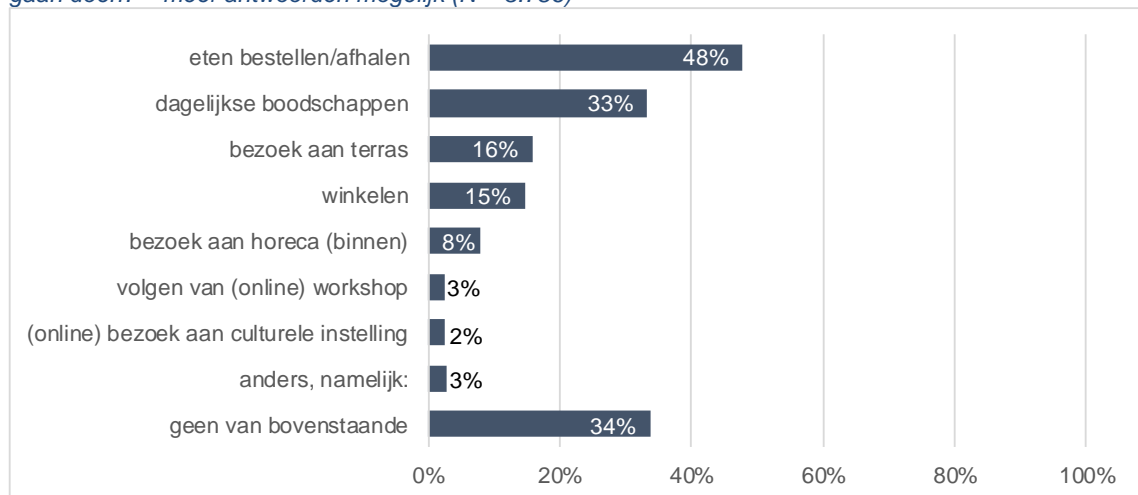
Er zijn verschillen in bekendheid naar leeftijd en woonwijk. Zo kent 66% van de 15-29 jarigen #samenzijnwijdDenBosch, 73% van de 30-39 jarigen, 66% van de 40-54 jarigen en 56% van de 55-plussers. De campagne is het bekendst in de Binnenstad (82%), het minst bekend in Rosmalen zuid (51%), De Grootte Wielen (49%), Vinkel (34%) en Nuland (44%).

Vooraf eten bestellen/afhalen en dagelijkse boodschappen meer lokaal

Bijna de helft van de respondenten geeft aan de afgelopen tijd meer eten *lokaal* besteld of afgehaald te hebben dan anders. Ook heeft een derde meer lokaal de dagelijkse boodschappen gedaan dan anders. Eveneens een derde heeft géén van de onderscheiden activiteiten meer lokaal gedaan.

Drie procent heeft voor de optie 'anders, namelijk' gekozen. Veel respondenten geven hier aan dat ze al veel lokaal deden. En dat daarin de afgelopen tijd niets veranderd is.

Afbeelding 18 Ben je de afgelopen tijd de volgende activiteiten meer lokaal (dus binnen onze gemeente) gaan doen? – meer antwoorden mogelijk (N = 3.786)

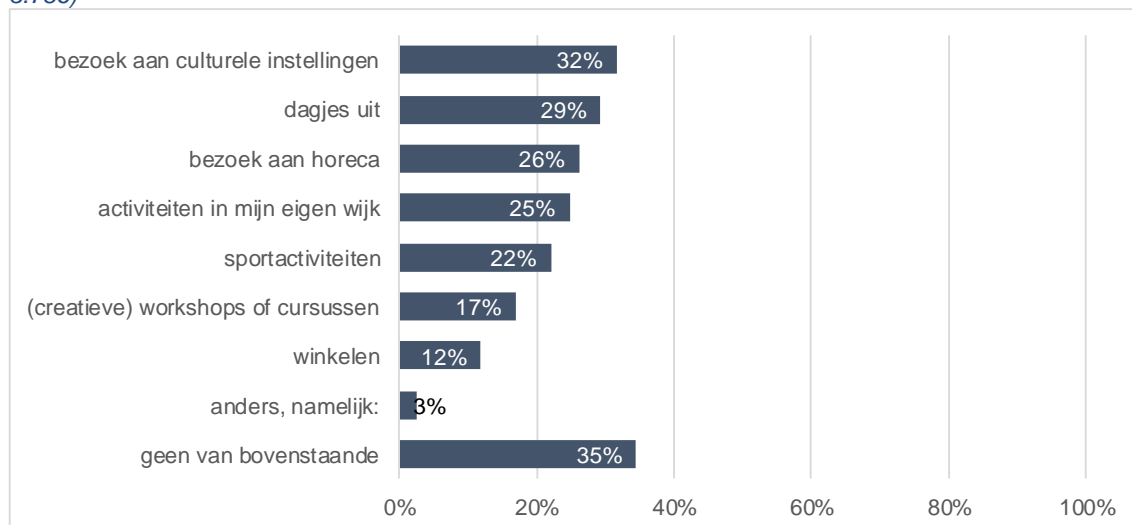

Twee derde heeft behoefte aan meer lokale informatie over activiteiten

Twee derde geeft aan graag meer lokale informatie te willen krijgen over activiteiten in de vrije tijd. Het meest genoemd is bezoek aan culturele instellingen (32%), maar er is ook veel interesse in lokale informatie over diverse andere activiteiten.

Een aantal respondenten koos voor de optie 'anders, namelijk'. Een aantal keer wordt hier gevraagd om lokale informatie voor bepaalde doelgroepen, zoals kinderen, ouderen en alleenstaanden. Ook geeft een aantal respondenten aan geen behoefte te hebben aan extra lokale informatie.

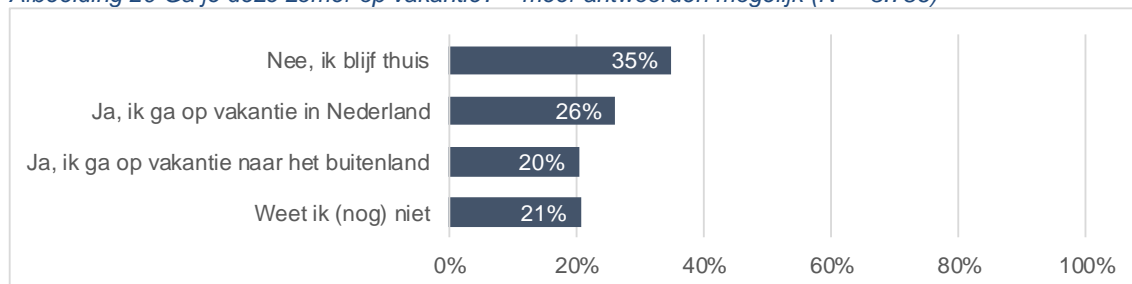
Afbeelding 19 We kunnen ons voorstellen dat mensen weer meer willen gaan ondernemen. Over welke activiteiten in je vrije tijd zou jij graag meer lokale informatie krijgen? – meer antwoorden mogelijk (N = 3.786)

Ruim een derde blijft deze zomervakantie thuis

Deze zomervakantie gaat ruim een derde van de respondenten niet op vakantie, maar blijft thuis. Ongeveer een kwart gaat op vakantie in Nederland, terwijl 20% op vakantie naar het buitenland gaat. Een even groot deel weet het (nog) niet.

Afbeelding 20 Ga je deze zomer op vakantie? – meer antwoorden mogelijk (N = 3.786)

7. Instanties en overheid

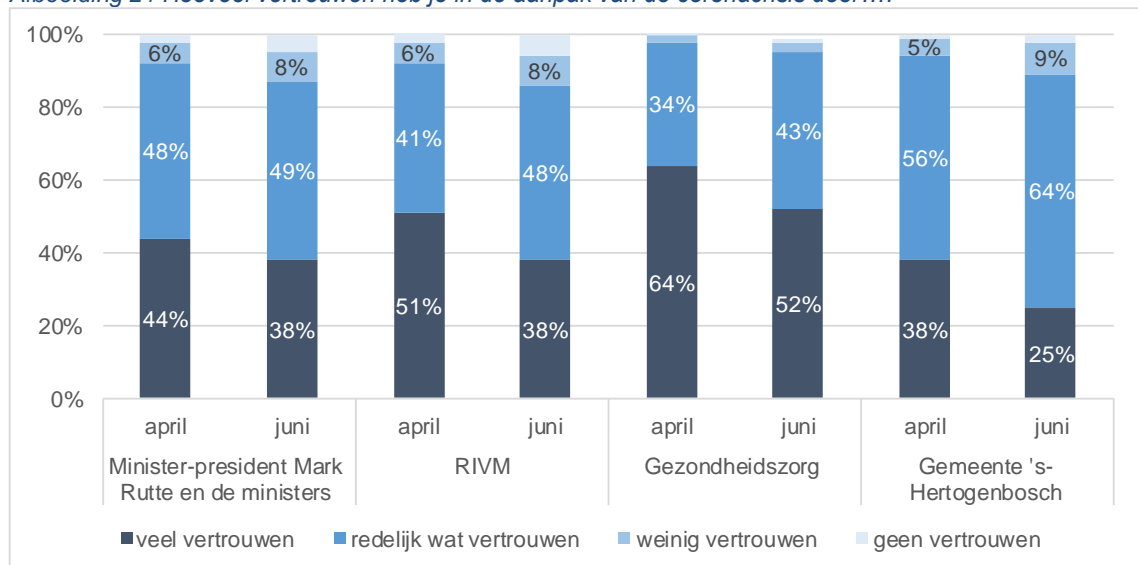
Het vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door overheidsinstanties en de gezondheidszorg is afgenomen vergeleken met april. De meeste respondenten (89%) hebben veel tot redelijk wat vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door de gemeente 's-Hertogenbosch. 11% heeft hier weinig tot geen vertrouwen in. Het merendeel is tevreden over de informatie die de gemeente verspreidt over de coronacrisis. 15% vindt dat de gemeente onvoldoende informatie verspreidt.

7.1 Vertrouwen in overheid en instanties

Vertrouwen in overheid en instanties is afgenomen

Het merendeel van de respondenten heeft veel tot redelijk wat vertrouwen in de aanpak van de overheid en instanties die betrokken zijn bij de coronacrisis. Het meeste vertrouwen is er in de gezondheidszorg (95% veel tot redelijk wat vertrouwen). In de aanpak van het RIVM heeft 86% veel tot redelijk wat vertrouwen en in de aanpak door de Minister-President Mark Rutte en de ministers 87%. Respectievelijk 14% en 13% heeft hierin weinig tot geen vertrouwen. Ten opzichte van de meting in april is het vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door de overheid en instanties afgenomen. Deze dalende trend zien we ook in de metingen onder het Brabantpanel.

Afbeelding 21 Hoeveel vertrouwen heb je in de aanpak van de coronacrisis door...?

Een kwart heeft veel vertrouwen in de aanpak van de gemeente

De meeste respondenten (89%) hebben veel tot redelijk wat vertrouwen in de aanpak van de coronacrisis door de gemeente 's-Hertogenbosch. 11% heeft hier weinig tot geen vertrouwen in. Dit aandeel is toegenomen ten opzichte van de meting in april (7%).

7.2 Informatie

Twee derde vindt de gemeentelijke informatie duidelijk

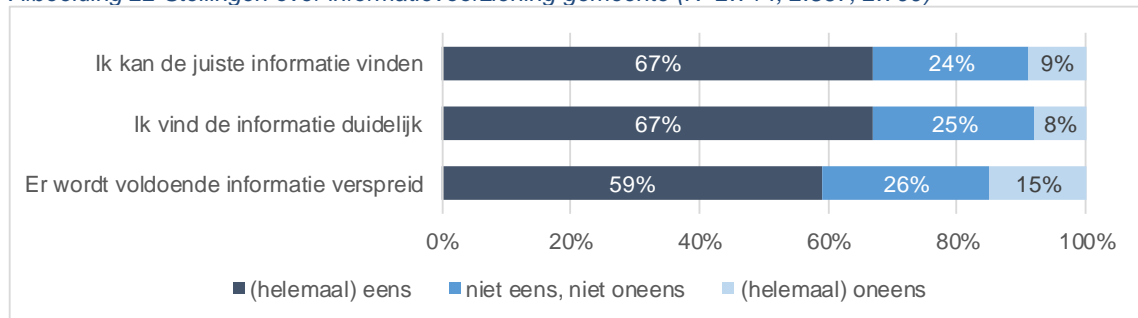
Aan de respondenten zijn enkele stellingen voorgelegd over de informatie die de gemeente verspreidt over het coronavirus en de coronacrisis. Zoals informatie via de regionale en lokale tv, kranten, radio, internet, sociale media en op de gemeentelijke website. Twee derde van respondenten kan de juiste informatie vinden en vindt de informatie duidelijk. Met dat laatste is acht procent is het niet eens.

Zo'n 60% vindt dat de gemeente voldoende informatie verspreidt, 15% vindt dat niet

Bijna zes op de tien respondenten vinden dat de gemeente voldoende informatie verspreidt. 15% vindt de informatievoorziening van de gemeente onvoldoende. De rest heeft een neutrale mening. Jongeren van 15-29 jaar geven naar verhouding vaker aan dat zij vinden dat de gemeente onvoldoende informatie verspreidt (22%).

De respondenten die bij één of meer stellingen over de informatievoorziening van de gemeente hebben aangegeven dat zij het hiermee (helemaal) oneens zijn, is gevraagd een toelichting te geven. Daarbij geven respondenten vooral aan dat zij nooit informatie van de gemeente ontvangen of gezien hebben over corona en dat de gemeente te weinig communiceert hierover. Zij merken op dat ze vooral zelf actief op zoek moeten naar informatie.

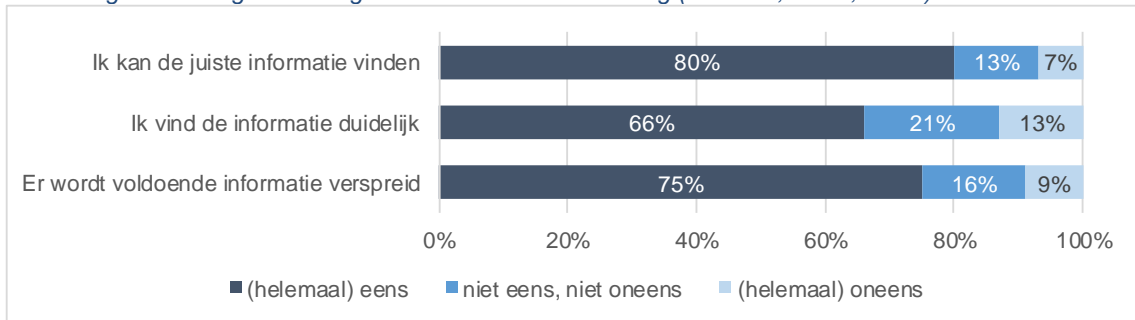
Afbeelding 22 Stellingen over informatievoorziening gemeente (N=2.714; 2.567, 2.700)

66% vindt de algemene informatie duidelijk, 13% vindt dat niet

Er zijn ook een aantal stellingen voorgelegd over de algemene informatievoorziening over het coronavirus en de coronacrisis. Het gaat bijvoorbeeld over informatie via landelijke tv, kranten, radio, internet, sociale media en op websites. Acht op de tien respondenten kunnen de juiste informatie vinden. 66% vindt de algemene informatie duidelijk, 13% vindt dat niet. Driekwart vindt dat er voldoende informatie wordt verspreid, 9% is het daar niet mee eens en vindt de informatie onvoldoende.

Afbeelding 23 Stellingen over algemene informatievoorziening (N=3.625; 3.607; 3.602)

Over de stelling 'er wordt voldoende informatie verspreid' zijn de respondenten in dit onderzoek positiever dan het Brabantpanel. Voor de andere stellingen zijn de resultaten vergelijkbaar met het Brabantpanel.

8. Tot slot

Aan de respondenten is gevraagd of zij tips of opmerkingen hebben voor de gemeente 's-Hertogenbosch. 17% heeft tips of opmerkingen meegegeven. De belangrijkste tips voor de gemeente gaan over handhaving en informatie.

8.1 Tips en opmerkingen

Tot slot is de respondenten gevraagd of ze nog tips of opmerkingen over dit onderwerp hebben voor de gemeente 's-Hertogenbosch. 17% geeft aan tips of opmerkingen voor de gemeente te hebben.

Belangrijkste tips voor gemeente: beter handhaven en beter informeren

In totaal hebben bijna 640 respondenten tips en opmerkingen voor de gemeente 's-Hertogenbosch gegeven. Net als bij de meting in april worden ook nu weer veel opmerkingen geplaatst over beter handhaven en beter informeren. Ongeveer een kwart van alle antwoorden kan onder deze twee categorieën worden geplaatst. Zo'n 7% van de antwoorden gaat over de horeca en terrassen. Enkele voorbeelden van antwoorden die zijn genoemd bij de drie meest voorkomende categorieën zijn:

- Beter handhaven:
 - *“Meer de anderhalve meter handhaven in het centrum”*
 - *“Handhaven van de huidige maatregelen. Mensen worden steeds soepeler hierin, te druk in de stad.”*
 - *“Meer handhaven in geval van groepsvorming in horeca”*
- Beter informeren:
 - *“Een huis-aan-huisbericht zou denk ik goed zijn over de stand van zaken en verwachtingsmanagement voor de toekomst (aanwijzingen, tips etc.)”*
 - *“Meer info over de 1,5 meter afstand en handhaving”*
 - *“Graag meer informatie, via meerdere kanalen, des te meer bewoners worden bereikt”*
- Horeca en terrassen:
 - *“Fantastisch dat jullie de plaatselijke horeca de ruimte hebben gegeven om op bijzonder plekken terrassen neer te zetten. Leuk!”*
 - *“De uitbreiding van de horeca en terrassen op bijzondere plekken ook na de crisis behouden.”*
 - *“Voor de horeca wordt veel te veel gedaan! Denk ook eens aan andere sectoren!”*

Verder zijn er nog heel veel verschillende tips en opmerkingen gemaakt. In de volgende afbeelding worden de onderscheiden categorieën gepresenteerd. Hoe groter het woord, des te vaker is er een tip of opmerking over die categorie gegeven.

Afbeelding 24 Heb je tot slot nog tips of opmerkingen over dit onderwerp voor de gemeente 's-Hertogenbosch? (N = 646)

